

PRIMA EPOCĂ

POVESTIREA ESTE ÎNCEPUTĂ DE CĂTRE

WALTER HARTRIGHT

(profesor de desen la Clement's Inn)

I

Era ultima zi a lunii iulie. Îndelungata arșiță a verii era pe sfârșite, iar nouă, pelerinilor obosiți ai străzilor Londrei, începeau să ne zboare gândurile la umbrele norilor pogorâte deasupra holdelor de grâne și la briza toamnei de pe țărmul mării.

Cât despre sârmanul de mine, vara ce se apropia de sfârșit mă lăsase cu sănătatea șubrezită, dezamăgit și, dacă tot e să spunem adevărul și numai adevărul, fără niciun sfanț în buzunar. În ultimul an nu-mi chivernisise veniturile cu tot atâta grijă ca de obicei și cheltuielile exagerate mă aduseseră acum în situația de a-mi petrece toamna, ca să pun ceva deoparte, între căsuța mamei din Hampstead și propriul apartament din oraș.

Îmi aduc aminte că seara era liniștită, iar cerul, înnorat; aerul londonez, cum nu se poate mai apăsător. Freamătul îndepărtat al străzii se auzea foarte stins; în vreme ce pulsul slab al vieții din mine și bătăile inimii mari a orașului din jurul meu păreau să se stingă împreună, tot mai lipsite de vlagă cu fiecare clipă, odată cu soarele care apunea. M-am smuls din moleșală, abandonând cartea pe care o țineam în mână, mai mult visând decât citind, și am ieșit în căutarea aerului răcoros al nopții din suburbii. Era una din cele două seri pe care obișnuiam să le petrec în fiecare

săptămână împreună cu mama și cu sora mea. Drept urmare, pașii mei s-au îndreptat către nord, în direcția Hampstead.

Întâmplările pe care urmează să le relatez mă obligă să menționez aici faptul că tatăl meu se stinsese din viață cu câțiva ani înainte de perioada la care mă refer acum; și că Sarah, sora mea, și cu mine eram singurii rămași dintr-o familie care numărase cândva cinci copii. Tatăl meu fusese și el profesor de desen. Grație eforturilor pe care le făcuse, reușise pe deplin în profesia sa, iar grija lui drăgăstoasă de a le asigura viitorul celor care depindeau de munca lui l-a determinat, după căsătorie, să-și economisească o bună parte din venituri, mai mult decât consideră necesar majoritatea bărbaților. Mulțumită admirabilei sale prudențe și spiritului său de sacrificiu, mama și sora mea au rămas, după trecerea lui în neființă, la fel de independente de lumea exterioară cum fuseseră și în timpul vieții lui. Eu i-am călcat cu succes pe urme, și aveam toate motivele să fiu recunoscător pentru perspectivele care mi se deschideau în pragul vieții.

Atunci când am ajuns în fața porții căsuței mamei mele, amurgul liniștit mai licărea încă pe vârfurile cele mai înalte ale ierburilor ce împânzeau câmpul, iar imaginea Londrei, aflată la picioarele mele, se cufundase în abisul negru al nopții întunecate. Abia dacă am apucat să ating clopoțelul, când ușa casei s-a deschis cu o mișcare violentă; respectabilul meu prieten italian, profesorul Pesca, s-a ivit în locul menajerei, repezindu-se să mă întâmpine voios, cu o stridentă parodie străină suprapusă peste voioșia englezească.

De dragul lui și totodată, mă simt obligat să adaug, pentru că ocupă un loc important în povestea mea, profesorul merită onoarea unei prezentări detaliate. Întâmplarea l-a făcut să fie punctul de plecare al bizarei povești de familie pe care aceste pagini intenționează să o înfățișeze.

Am făcut cunoștință cu prietenul meu italian întâlnindu-l în câteva case mari, unde predă limba natală, iar eu predam desenul.

Tot ceea ce știam până atunci despre el era că la un moment dat ocupase o poziție de seamă la Universitatea din Padova, că plecase din Italia din motive politice (a căror natură refuzase cu obstinătate să o destăinuie vreodată cuiva) și că se stabilise de mulți ani la Londra, unde ducea o viață respectabilă, ca profesor de limbi străine.

Fără să fie propriu-zis un pitic – căci era perfect proporționat din cap până-n picioare –, Pesca era, consider eu, cea mai scundă ființă omenească pe care o văzusem în viața mea, cu excepția aceluia de la bălci. Remarcat peste tot din pricina înfățișării sale, el se distingea și mai mult în rândul oamenilor datorită excentricității inocente a firii sale. Îl obseda ideea că este dator să-și manifeste recunoștința față de țara care îi pusese la dispoziție un adăpost și un mijloc de a-și câștiga existența, făcând tot ce-i stătea în putință pentru a se transforma într-un englez adevărat. Cum nu se mulțumea să-și exprime în general omagiul față de națiune, umblând veșnic cu o umbrelă și purtând mereu ghete și o pălărie albă, profesorul aspira să devină un englez veritabil și în obiceiuri și în distracții, nu numai ca înfățișare. Descoperind că noi ne distingeam, ca națiune, prin dragostea pentru exercițiile fizice, omulețul, în naivitatea sa, s-a apucat să practice toate sporturile și jocurile noastre englezești, de fiecare dată când i se ivea ocazia să participe la ele, ferm convins că, printr-un efort al voinței, era capabil să adopte distracțiile noastre naționale în aer liber în același mod în care adoptase obiectele noastre specifice de îmbrăcăminte: ghetete și pălăria albă.

Îl văzusem punându-și orbește în pericol picioarele la o vânătoare de vulpi și pe un teren de crichet; și, la scurt timp după aceea, l-am văzut riscându-și chiar viața, la fel de orbește, în valurile mării, la Brighton.

Ne întâlniserăm acolo întâmplător și făceam baie împreună. Dacă am fi practicat vreun sport specific națiunii mele, bineînțeles că l-aș fi urmărit cu grijă pe Pesca; dar din moment ce străinii

sunt, îndeobște, la fel de capabili să se descurce în apă ca și englezii, nu mi-a trecut nicio clipă prin minte că arta înotului ar putea fi inclusă pe lista sporturilor bărbătești pe care profesorul credea că le poate învăța cât ai bate din palme. La scurtă vreme după ce ne-am îndepărtat amândoi de țărm m-am oprit, dându-mi seama că prietenul meu rămăsese în urmă, și m-am întors să mă uit după el. Spre groaza și uimirea mea, între mine și plajă n-am văzut nimic altceva decât două mici brațe albe care s-au zbatut preț de o clipă la suprafața apei, după care au dispărut cu desăvârșire. Când m-am scufundat în căutarea lui, bietul omuleț zăcea liniștit, ghemuit într-o groapă de pe fundul apei, arătând mult mai mic decât îl văzusem vreodată până atunci. În cele câteva clipe scurse în timp ce îl trăgeam prin apă, aerul l-a readus la viață și a urcat treptele pontonului sprijinit de mine. Pe măsură ce începea să-și vină, cât de cât, în fire, își dădea seama cât de mult se înșelase în privința înotului. Imediat ce clănțănitul dinților i-a permis să îngaime câteva vorbe, a schițat un zâmbet lipsit de griji și a spus că de vină trebuie să fi fost vreun cârcel.

După ce și-a revenit complet și mi s-a alăturat pe plajă, firea lui caldă de italian a ieșit la suprafață, spărgând crusta tuturor constrângerilor englezești autoimpuse. M-a copleșit cu cele mai grozave moduri de a-și manifesta afecțiunea – exclamând cu pasiune, în felul său exagerat, că de acum înainte avea să-și pună viața la dispoziția mea – și a declarat că îi va fi imposibil să se bucure din nou de fericire până când nu va găsi ocazia de a-și dovedi recunoștința, făcându-mi vreun serviciu de care să-mi pot aminti, la rândul-mi, până la sfârșitul zilelor.

Am făcut tot ce mi-a stat în putință pentru a stăvili avalanșa de lacrimi și promisiuni, stăruind cu îndârjire să consider întreaga aventură ca pe un bun subiect de glumă; și am izbutit, în cele din urmă, după câte îmi imaginam, să mai domolesc sentimentele copleșitoare de obligație pe care Pesca la nutrea față de mine. Nici măcar nu-mi trecea atunci prin cap – și nici mai apoi, pe

când plăcuta noastră vacanță se apropia de sfârșit – că ocazia de a-mi face un serviciu, după care recunoscătorul meu tovarăș tânjea cu atâta ardoare, avea să se ivească destul de curând, că el ținea morțiș să o fructifice cu orice preț și că, procedând astfel, avea să abată întreg cursul existenței mele pe un nou făgaș și să mă schimbe cu desăvârșire.

Și totuși așa s-au petrecut lucrurile. Dacă nu m-aș fi scufundat după profesorul Pesca, atunci când zăcea în groapa de pe fundul apei, probabil că nu aș fi avut nicio legătură cu povestea pe care v-o vor înfățișa aceste pagini... Poate că la urechile mele n-ar fi ajuns niciodată numele femeii care mi-a însuflețit toate gândurile, care a devenit stăpână pe toate forțele mele și a ajuns să fie unica rațiune călăuzitoare și scopul vieții mele.

II

Chipul și comportamentul lui Pesca, în seara când ne-am întâlnit în fața casei mamei mele, îmi erau mai mult decât suficiente pentru a-mi da de înțeles că se petrecuse un lucru ieșit din comun. Cu toate astea, am găsit de cuviință că n-avea niciun rost să-i solicit imediat o explicație. Puteam doar să presupun, în vreme ce el mă trăgea de ambele mâini, că (știindu-mi obiceiurile) venise la mama mea în seara aceea pentru a se întâlni cu mine și că avea să-mi aducă la cunoștință niște vești extrem de plăcute.

Am intrat împreună în salon, într-o manieră precipitată și lipsită de cuviință. Mama stătea lângă fereastra deschisă, râzând și făcându-și vânt cu evantaiul. Pesca se număra printre favoriții săi; cele mai ciudate excentricități ale lui găseau întotdeauna înțelegere în ochii ei. Draga de ea! Din cea dintâi clipă în care și-a dat seama că micul profesor era profund atașat și recunoscător față de fiul ei, și-a deschis fără rezerve sufletul în fața lui, acceptându-i toate ciudățeniile de străin, fără să încerce prea tare să le înțeleagă.

Însă era destul de ciudat că sora mea Sarah, deși era atât de tânără, se arăta mai puțin îngăduitoare. Recunoștea pe deplin deosebita calitate sufletești ale lui Pesca, dar cu toate acestea nu era în stare să-l accepte fără nicio rezervă, de dragul meu, așa cum o făcuse mama. Concepția ei limitată referitoare la decență se revolta mereu împotriva disprețului structural pe care Pesca îl manifesta față de aparențe; și de fiecare dată lăsa să se observe, mai mult sau mai puțin, mirarea ei față de familiaritatea pe care mama o arăta acestui străin excentric. Am remarcat, și asta nu doar în cazul surorii mele, ci și al altora, că noi, cei din tânăra generație, nu suntem atât de inimoși și săritori ca aceia mai în vârstă. Adeveseori văd oameni bătrâni îmbujorându-se și emoționându-se de perspectiva vreunei plăceri așteptate, care nu izbutește cu niciun chip să tulbure liniștea senină a nepoților. Suntem noi, mă întreb, niște băieți și fete tot atât de naturali cum au fost bătrânii, pe vremea lor? Poate că progresul în educație a făcut un pas cam prea mare; și poate că, în aceste timpuri moderne, dăm dovadă de o maturitate exagerată?

Fără să mă încumet să dau un răspuns tranșant acestor întrebări, pot măcar să observ că nicicând nu le-am văzut pe mama și pe sora mea împreună, în compania lui Pesca, fără să am senzația că, dintre ele două, mama era femeia mai tânără. Cu acest prilej, de exemplu, în timp ce bătrâna râdea din toată inima de modul băiețesc în care mă năpustisem ca o vijelie în salon, Sarah culegea de pe jos, descumpănită, cioburile unei cești de ceai pe care profesorul o dădămasese de pe masă în graba sa de a se repezi spre ușă, să mă întâmpine.

— Nu știu ce s-ar fi întâmplat, Walter – rosti mama –, dacă ai mai fi zăbovit un pic. Pesca aproape că-și ieșise din minți de nerăbdare, iar eu era să o iau razna de curiozitate. Profesorul a adus niște vești minunate, afirmând că te privesc pe tine, și a refuzat cu îndârjire să ne ofere chiar și cel mai mic indiciu înainte de apariția prietenului său Walter.

— Este extrem de neplăcut că serviciul s-a descompletat, murmură Sarah pentru sine, privind cu un aer posomorât resturile ceștii sparte.

În vreme ce ea rostea aceste vorbe, Pesca, fericit și ignorând răul ireparabil pe care vesela îl suferise din pricina lui, își trăgea un fotoliu mare în capătul opus al încăperii, ca să ne domine pe toți trei, aidoma unui orator adresându-se unui auditoriu. Întorcându-și fotoliul cu spatele spre noi, a sărit pe el în genunchi și s-a adresat emoționat, de la amvonul improvizat, micii adunări alcătuite din trei persoane.

— Acum, scumpii mei dragi – încep Pesca (care întotdeauna spunea „scumpii mei dragi” când voia să zică „dragii mei prieteni”) –, ascultați-mă. A sosit momentul... o să vă dau vestea cea bună... o să vorbesc, în cele din urmă.

— Foarte bine, bravo! exclamă mama, cântându-i amuzată în strună.

— Următorul lucru pe care o să-l strice, mamă – șopti Sarah –, o să fie spătarul celui mai bun fotoliu.

— Mă întorc în trecut și mă adresez ființei celei mai nobile, continuă Pesca, gesticulând înspre mine, pe deasupra spătarului fotoliului. Cine m-a descoperit mort pe fundul mării (din pricina unui cârcel) și cine m-a scos la suprafață? Și ce cuvinte am rostit atunci când m-am văzut iarăși teafăr, nevătămat și îmbrăcat?

— Mult mai multe cuvinte decât era cazul, i-am răspuns, cât mai hotărât cu putință, pentru că chiar și cel mai mic imbold legat de acest subiect dădea frâu liber, în mod invariabil, emoțiilor profesorului, transformându-le într-un șuvoi de lacrimi.

— Am spus – insistă el – că viața mea, până în ultima clipă, îi aparține scumpului meu prieten Walter, și chiar așa și stau lucrurile. Am spus că nicicând nu o să mai fiu în stare să mă simt fericit, până când nu mi se va ivi ocazia de a-i face un bine lui Walter, și n-am fost mulțumit de mine, până în această binecuvântată zi. Acum – răcni omulețul din toți bojocii, pradă unui înflăcărat

entuziasm – fericirea mi se revarsă prin toți porii, căci, pe tot ce am mai sfânt, de la credință și suflet până la viață și onoare, acel ceva s-a petrecut, în cele din urmă, și unicul lucru care se mai poate spune acum este: Bine-foarte-bine!¹

Poate că n-ar strica să explic aici faptul că Pesca se mândrea că este un englez desăvârșit în limbaj, ca și în îmbrăcăminte, maniere și distracții. Prinzând câteva dintre expresiile noastre cele mai familiare, le presăra în conversație cum îl tăia capul, transformându-le, din plăcerea pe care i-o provoca pronunțarea lor și din neînțelegerea sensului lor real, în cuvinte compuse și repetiții personale, legându-le întotdeauna unele de altele, ca și cum ar fi fost formate dintr-o lungă silabă.

— Printre casele de seamă din Londra în care predau limba țării mele de baștină – rosti profesorul, repezindu-se direct în toiul explicației pe care o tot amânase fără vreo altă introducere – se găsește una impozantă, în marea piață ce poartă numele de Portland. Aveți cu toții idee unde este? Da, da, desigur-sigur. În acea casă impozantă, scumpii mei, locuiește o familie extraordinară. Mama, blondă și grasă; trei tinere domnișoare, blonde și grase; doi tineri domnișori, blonzi și grași; și tatăl, cel mai blond și mai gras dintre toți, care este un negustor avut, ce se scaldă în aur – un bărbat chipeș odinioară, dar care în prezent, ținând seama de faptul că este chel și are două bărbii, nu mai poate fi socotit astfel. Acum fiți atenți și ciuliți urechile! Le învățam pe tinerele domnișoare despre sublimul Dante și ah! – pe toți dracii! – nu există limbă în care să pot exprima cât de mult Dante le dă de furcă drăguțelor lor căpșoare! Dar nu contează – toate la timpul lor – și cu cât mai multe lecții, cu atât mai bine pentru mine. Acum ascultați! Imaginați-vă că astăzi le predam tinerelor domnișoare lecția, ca de obicei. Toți patru suntem adânciți în *Infernul* lui Dante, în cel de-al șaptelea cerc, dar asta nu contează, căci toate

¹ „*Right-all-right*” (engl. în original) (n. red.).

cercurile sunt aidoma pentru cele trei tinere domnișoare, blonde și grase. În orice caz, ajunși la al șaptelea cerc, eu le tot pun să repete, le recit, le explic și mă las furat de un entuziasm inutil, când... de pe holul de afară răzbate scârțâitul unor ghete și în cameră intră tatăl cel putred de bogat, marele negustor cu chelie și cu două bărbii. Ha, scumpii mei! Acum sunt mai aproape de chestiune decât vă poate trece prin cap. Ați dat dovadă de răbdare până acum? Sau v-ați zis, în gând: „Of, pe toți dracii! Pesca mai are de gând să ajungă vreodată la subiect, în seara asta?”

I-am mărturisit că eram extrem de interesați. Profesorul a continuat:

— În mână, tătucul cel bogat ținea o scrisoare; și, după ce se scuză pentru că ne deranjează din *Infernul* nostru cu lucruri lumești, specifice muritorilor de rând, li se adresează celor trei tinere domnișoare, începând cu acel cuvânt binecuvântat pe care voi, englezii, îl folosiți întotdeauna atunci când aveți ceva de zis, adică fix cu un mare „O”. „O, scumpele mele” – rostește negustorul –, „am aici o scrisoare de la prietenul meu, domnul...” (acum nu-mi vine în minte numele, dar nu contează, o să ne întoarcem noi la chestiunea asta; da, da, da, bine-foarte-bine). Așa că tatăl zice: „Am primit o scrisoare de la prietenul meu, domnul cu pricina; îmi cere să-i recomand pe cineva, un profesor de desen, care să se ducă la reședința lui de la țară.” O, Doamne, Dumnezeu mare! Atunci când mi-au ajuns la urechi vorbele rostite de negustor, l-aș fi cuprins cu brațele pe după gât și l-aș fi strâns la piept într-o lungă și recunoscătoare îmbrățișare, dacă aș fi fost îndejuns de înalt încât să ajung până la el. În situația dată însă, m-am mulțumit să sar de pe scaunul pe care stăteam așezat ca pe ghimpi, arzând de nerăbdare să spun ceva, însă m-am abținut, lăsându-l pe tatăl domnișoarelor să continue. „Poate știți voi”, rostește bunul tată, tot răsucind scrisoarea primită de la prietenul său între degetele încărcate de aur, „poate știți voi, dragile mele, vreun profesor de desen pe care să-l pot recomanda?” Cele trei

domnișoare s-au uitat una la alta, apoi au răspuns (cu indispensabilul mare „O” de la început): „O, nu, dragă tată! Dar poate că domnul Pesca, aici de față...” Pomenindu-mi-se numele, nu am mai fost în stare să mă abțin – mă gândeam numai la voi, scumpii mei – țâșnesc de pe scaun, ca și cum dintr-odată mi-ar fi intrat un cui în dos, cui crescut ca prin farmec din pământ și care a pătruns prin tăblia scaunului, și mă adresez negustorului bogat, spunând (într-o manieră curat englezească): „Stimate domn, cunosc omul potrivit! Cel mai bun și mai de seamă profesor de desen de pe fața pământului! Recomandați-l printr-o scrisoare chiar în această seară și trimiteți-l, cu arme și bagaje (altă exprimare curat englezească, nu-i așa?!), cu trenul, chiar mâine!” „Stați, stați un pic”, zice tatăl, „este străin sau englez?” „Englez până-n măduva oaselor”, îi răspund eu. „Respectabil?” întreabă tatăl. „Domnule”, îi răspund (pentru că această ultimă întrebare m-a ofensat și gata), nu mai sunt familiar cu el, „focul nemuritor al geniului arde în pieptul acestui englez și, chiar mai mult decât atât, la fel a fost și tatăl lui!” „N-are importanță”, zice incultul negustor, „n-are importanță geniul său, domnule Pesca. În țara asta nu avem nevoie de genii, în cazul în care nu dau dovadă și de respectabilitate, situație în care chiar suntem bucuroși, chiar foarte bucuroși, să-i avem printre noi. Poate prietenul dumitale să ne ofere dovezi, scrisori de recomandare care să stea mărturie pentru caracterul său?” Eu fac un gest nepăsător cu mâna. „Scrisori?” rostesc eu. „Ha! Doamne, Dumnezeule mare! Ba bine că nu, zău așa! Teancuri de scrisori și grămezi de mărturii, dacă vreți!” „Una sau două ar fi suficiente”, rostește acest bărbat flegmatic, sclav al banului. „Să mi le trimiți”, continuă el, „împreună cu numele și adresa lui. Și, stai, stai, domnule Pesca, înainte de a te duce la prietenul dumitale, ai face bine să iei notă”. „Bancnotă!” exclam eu, cuprins de indignare. „Nicio bancnotă, vă rog, până când curajosul meu englez nu o va fi câștigat mai întâi.” „Bancnotă!” exclamă și tatăl domnișoarelor, extrem de surprins, „cine a zis